

גליון 256

פרשת ויצא - תפילות שחרית, מנחה וערבית

מאיר גרוס - 'בית אל' ת"ו

יעקב יוצא מבית הוריו בבאר שבע בדרכו לחרן, ---והכתוב מתאר את תחנתו הראשונה בלשון "ויפגע במקום"¹.
חכמינו ז"ל דייקו מן השימוש בלשון זו ולא בלשון 'ויתפלל', שיעקב תיקן תפילת ערבית. ומלמד 'שקפצה לו הארץ'²
מך הראי"ה זצ"ל מפרש דברים אלו³ ומרחיב בכלל עניין התפילות.
ר' יוסי ב"ר חנינא אומר כי 'תפילות - אבות תקנום : אברהם - תיקן תפילת שחרית. יצחק - מנחה. ויעקב תפילת ערבית.
לכל תפילה - לשון מדויקת משלה, וכאלו הן לשונות הכתובים: "וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם"⁴ -
שתיקן תפילת שחרית. על מנחה אשר נתקנה על ידי יצחק נאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב"⁵.
וביעקב, נאמר כאמור, "ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש"⁶.

ומסביר מן הרב זצ"ל כי שלוש לשונות התפילה - עמידה, שיחה, פגיעה - הן לשונות מכוונות כנגד 'שלושה עניינים שבאים מתועלת התפילה':

התפילה, משרישה את העניינים הקדושים יפה בלב. כך שמעמדם יהיה חזק ויעמדו בפני רוחות השחתת המוסר והעבודה השלימה. ופעולה זו נחוצה ביותר **בשחרית**. כי אז הוא מקנה לעצמו את המעמד המוסרי החזק **מיד עם תחילת היום**, בטרם יפנה לעסקי החיים ותאוות הגוף ההכרחיים. וכך תהיה לו אז **עמידה** נכונה בעלת קיום אל מול ניסיונות הכוחות המתנגדים.

השיחה - 'לשוח בשדה' - משתפת את הצמחים והאילנות (הקרויים שיחים) שהם הפרחת הנפש בכוחות חדשים. כוחות המלווים ברגשות הנפש בעבודה שבלב. שיתוף זה מתאים מאוד לעת **מנחת ערב**, שהרי אז מצוי האדם לקראת מצב של 'הסרת הטרדות הזמניות' ונפשו יכולה להתרומם בטבעה ולהידבק באלוקים חיים. תוך הוספת פרי תנובה ופיתוח ענפים כאילן וכאחד השיחים.

הפגיעה, מוצאת את התכלית ברמי המעלה והערך, בקדושי עליון. אלו שהתפילה נושאת אותם למעלת הנובאה. הם **פוגעים** מעמדים הגדולים יותר מהליכות הטבע עד כדי התדבקות באלוקים חיים. למעמד כזה מתאים ומכשיר הלילה על מנחתו והתבודדותו. מצב זה כולל גם חזיונות קדושים בשנתם ומחזות נושאי 'תבואות שכליות' אשר מעבר לחומר ולחושיו. וזו נקראת **פגיעה**. משמע, לא מהלך הדרגתי כאן אלא אור גדול מנועם ד', המתגלה פתע ופוגע בהולך, ונובע גם מקרבתו של הנפגע. מצב זה אכן אירע ליעקב, בחיזיון הנובאי הנשגב של מראה הסולם, על פרטיו. ומכאן דיוק הלשון בכתוב "ויפגע במקום". תפילה שהיא פגיעה, הניאותה **לתפילת ערבית**.

¹ בראשית פרק כח, יא
² מסכת ברכות דף כו, ב
³ עין איה שם, אות ב
⁴ בראשית פרק יט, כז
⁵ בראשית פרק כד, סג
⁶ בראשית פרק כח, יא